

V. Ensimmäinen käsky.

— En pääse tekstistä oikein perille mainitsemastanne ensimmäisestä käskystä. Ei sinnekaan Jeesus tee mitättömäksi Mooseksen tappamisen kieltoa?

— Ei tietenkään. Tappamattomuus on luonnollista sille, joka noudattaa Jeesuksen ensimmäistä käskyä. Tämä on näet lyhyesti lausuttuna: älä suruta.

— Saaren merkkillinen ja kiihkeä elämänsä ohje ja saaren vaikea noudattaminen. Olisiko todella tekoitus, että sellainen käsky noudatettaisiin aina ja joka paikassa?

— Joka tahtoo kulkea Jeesuksen jäljissä ja astua taivaan valtakuntaan, hänen on ehdottomasti pidettava sitä ohjetta aina mielessä ja aina sitä kykynsä mukaan noudatettava. Längeta hän voi, mutta kieltä käskyä tai selittää sitä turhaan, sitä hän ei saa.

— Me kristityt ~~emme~~ ^{me} ~~niin ollen~~ ^{me} ~~ole~~ ^{me} sitä käskyä tuntemet, sillä ~~he~~ ^{me} ~~puhuvat~~ ^{me} teologiassa ~~me~~ ^{me} kein n. s. pyhästä vihasta, joka mielestämme on täysin oikeutettua.

— En väitäkään, että kristikunta olisi tuntenut näitä käskyjä. Kristikunta elää yhä "vanhassa liitossa", pitää kiinni Mooseksen kymmenestä käskystä, jotka nekin käyvät sille ylivoimaisiksi noudattamiksi. Sillä jos kukaan niin hyvin kuin yksilöt pitäisivät pyhäinä Mooseksen käskyjä: älä tappa,

179
kuinka silloin kävisi kristillisten sotien? On selvä,
että kristikunta vielä vähemmän tuntee ja ymmärtää
Jeesuksen kirkoja. Jeesuksen käskyt ovatkin annettut
vaparehtoisim kahoituksina: jos tahdotte olla kris-
tityitä, tehkää niinkuin mäinä käsken; jos ette tah-
do, ei kukaan teitä pakota. Itse saatte valita taivaal-
lisen autuuden ja maallisten himojenne tuottamien tus-
kien välillä.

— Jos nyt ensimmäinen käsky on: älä vihastu, mi-
tä Jeesus tarkoittaa noilla monenlaisilla rangaistuksilla,
jotka rikollinen on nuka antainnut? Pitaako meidän
kristittyinä haastaa ihmisiä oikeuteen, niin pian kuin
he suuttuvat, vaikeivat muuten mitään oleellista
paha olisi oikeaansaaneet?

— Ei suinkaan. Nämä asiat on lausuttu ves-
tälän moksi, kuten Leo Tolstoi sattuvasti on sanonut.
Jeesus puhuu suuttumisen kolmesta asteesta: 1) "joka
vihastuu veljeensä", s.o. suuttuu häneen sydämessään,
2) "joka sanoo veljelleen: raka (sinä konna!)", s.o. ilmai-
see suuttumuksensa ^{harkittavasti} sanoin ja elin, ja 3) "joka sanoo
veljelleen: sinä olet hullu!", s.o. huutaa ja raivoaa ja
käyttäytyy itse mielettömän tavoin. Ensimmäisessä
asteessa, vihastuessaan sydämessään, kristitty on jo
yhtä syyllinen kuin ennen oli miuhantehija, joka
vedettiin oikeuden eteen. Toisessa asteessa, antaen suut-
tumukseleen valtaa sanoissaan, kristitty on yhtä syylli-
nen kuin esim. juuralapilkkaja, jonka rikos juutalaisten
kesken oli mitä kauheita ja joka sentään sai tuo-
mionsa Jerusalemin korkealta neuvostolta, sanhed-
rinilta. Kolmannessa asteessa, raivostuessaan, kristitty
on jo yhtä syyllinen kuin ne, jotka poltettiin Shinnonin
laakson tulossa, tai toisessa merkityksessä: kuin ne, jot-
ka kaipaavat puhdistusta sanomattomien sielullisten

turkien tulossa. En usko, että hukkaan, joka ajattelee asiaa, saata käsitellä Jeesuksen ~~sanon~~ sanoja toisella tavalla kuin tämänäisenä vertailuna. Jeesus ei suinkaan neuvo meitä vetämään ketään oikeuteen! Päin vastoin hän ~~kerhoi~~ ~~neuroi~~ ~~neuroo~~ meitä välittämään oikeuteen joutumista^{kin} siten, että ^{nopeasti} sovinnon ruitapuolemmme kanssa. Ja edempänä sovinnossa hän sanoo: „jos joku tahtoo käydä oikeutta haastaja ja ottaa ihokkaasi, anna hänen saada viittasikin.“ Tämä selviöksi ilmaisee jeesuksen siveellisen kannan.

— Mutta miksi Jeesus, joka m. m. sanoo, että Jumala on palvettava totuudessa ja hengessä, puhuu seuraavissa säkeissä alttarista ja uhrieläjäistä?

— Tarkastaessamme hänen sanojaan löydämme kyllä ajatuksen. Huomaa, että 24. ss. säkeessä lopputulokse ~~suomen~~ ^{tässä} suomenoksessa kuuluu: „ja sieltä tullessa uhraat antimesi“. Vanhassa suomenoksessa on: „ja tule sitten uhraamaan lahjasi“. Kreikkalais^{nen} teksti kuuluu: καὶ τότε εἰσθὼν προσφῆρε τὸ δῶρον σου, joka on suomeksi: „ja sieltä tullessasi tuo esille lahjasi“. Prosphere on imperatiivi-muoto, mutta se on tavallisesti kirjoitusvirhe: se on oleva indikatiivin presensin toinen persoona prospheris, „tuot esille“, viittaus versio vulgatan latinalaisessa tekstissä onkin: et tunc veniens offers munus tuum. Offers ei merkitse „tarjoaa“, vaan „sinä tarjoat“. Latinalainen teksti on säilyttänyt oikean ajatuksen, sillä Jeesus tarkoittaa, että sovinto ruitavehen kanssa on todellinen uhri. Jumala ei pyydä polttouhreja. „Tullessasi sovinnon tehneenä ruitaveljesi luota uhraat todella Jumalalle sen, mikä sinulla silloin oli uhraittavana: oman viittaisian ja kylmän sydämesi.“ Näennäisesti myöntää puhe alttarista ja uhraamisesta osoittaa

tun taten arvosteluksi, joka leimaa ulkonaisen uhrien
lapselliseksi.

— Vielä kysyisin, miksi Jeesus, kuten seuraavista säkeistä näkyy, tuntui pelteävän tuomareita, oikeudenpalvelijoita ja sankilaa, kun hän kuitenkin edellä julisti autuaksi niitä, joita vainotaan?

— Ettekö huomaa eroa? Autuaat ovat hänen seuraajansa, silloin kun heitä vainotaan heidän oikeuden tuntonsa takia, mutta tässä taas on kysymys riidasta, siis opetuslapsen omasta erehdyksestä tai viasta — ja sellaisen takia oikeuteen tai vankilaan joutuminen ei ole omiansa edistämään, vaan päinvastoin estämään ja hidastuttamaan opetuslapsen työtä ~~ja~~ taivasta valtakunnan puolesta. ~~Santahan Jeesus arvioi seuraajien viat ja virheelliset~~ Opetuslasten jitten koulun ympärillä saarnaamassa hyvän sanomian valtakunnasta, he ovat maan suola ja heidän valonnsa pitiä löistää, mutta vankila pistäisi kynttilän vahan alle.

— Tus on kyllä totta, mutta olisiko niin huoltava, että opetuslapset joutuisivat riidan maailman ihmisten kanssa? Ja vielä riidan jostain velhoista tai omistuskysymyksistä, koska Jeesus viimeisessä säkeessä aivan kuin uhaten sanoo, ettei vankilasta pääse, ennen kuin viimeisen rovon on maksanut. En oikein ymmärrä tätä.

— Vaikka olammekin huomioon, että ihmiset ovat heikkoja ja epätyöllisiä taivasten valtakuntaan pyrkimässään ja siis alttiita lankeamaan monen kiusauksiin, ei tämä kuitenkaan pitänyt paikkaansa Jeesuksen opetuslasten, ei ainakaan lähimpien suhteiden. He jo olivat jättäneet kaiken ja seuranneet häntä. Mestari puhui siis ehkä tulevista ajoista ja vastaisista seuraajistaan. Yhtäkaikhi ymmärrän

rän tällöin näkökantanne, sillä sanat „sieltä et pääse, ennenkuin maksat viimeisen rovon“ sisältävät kukaan uhkauksen, ellemmme oleta, että Jeesuksella oli niin luja luottamus maalliseen oikeuteen, että hän vain totesi toisiseikan. Mitä arvelette?

— Tuskin Jeesus niin järkähtämättömästi luotti maalliseen oikeuteen! Onhan koko hänen oppinensa ja henkensä jonkinlaista siiveellistä ja sisäistä kaapina ~~elämästä~~ ~~mitä~~ ihmimillisen yhteiselämän väryyksiä vastaan — ainakin vapautumista sen kaahleista, jos nyt teitä oikein olen ymmärtänyt — ja sentähden, ihme kyllä, kyseessä olevat Jeesuksen sanat kaikuivat korvissani jonkinlaisena uhkauksena. Olenko väärässä?

— Käsitin teitä mainiosti, ja minun täytyykin nyt ohimennen valaista teille nämä säikeet toiselta kannalta, — semmoiselta kannalta, että viimeinen säe ei enää häin uhkaukselta, vaan ~~sisästä~~ totesta rauhallisesti erään toisiseikan elämissä.

— Olen sängen utelias.

— Täällä on, kuten sanoin, ohimennen, sillä se vie meidät teologisiin kysymyksiin, oppeihin ja dogmeihin, joiden kyllä pitäisi olla, mutta eivät aina ole yhtä salittomasti kirjoitetut meidän tajuntamme kuin siiveelliset ~~opit~~ ^{arist.} ~~opit~~ ~~kuin~~ tekemini olen itse täysin vakuutettu siitä, että Jeesuksella oli mielessä juuri se seikka, josta nyt aion mainita. Hän sanoo: „Täällä nopeasti sopimaan rätäpuodesi kanssa, niin kauan kuin vielä olet tiellä hänen kanssaan, ettei rätäpuodesi vetäisi sinua tuomarin eteen j. n. e.“ Nyt kysyvä teiltä: mitä merkitsevät nuo sanat „niin kauan

Kuin vielä olet tiellä hänen haussaam?!

- Tietysti; niinkaan kuin vielä elät, sillä jos toinea kuolee, miten ta sitten voi sopia?

~~— Niin, mutta ettekö huomaa, et-~~
 tä silloin samalla katoaa mahdollisuus joutua vede-
 tyksi tuomarin eteen j.n.e.? Jos opetuslapsen vält-
 tettiin kuolee, silloin ei enää ole vaaraa oikeudenkäyn-
 nistä, ja jos opetuslapsi itse kuolee, ei maallinen
 oikeus häntä enää saavuta. ~~Hyvä, näin ei ole~~
~~sen syyksi, ja näin ei ole, ja näin ei ole, ja näin ei ole~~
~~niin, näin ei ole, ja näin ei ole, ja näin ei ole~~
~~jälkeen, näin ei ole, ja näin ei ole, ja näin ei ole~~
~~sen syyksi, ja näin ei ole, ja näin ei ole, ja näin ei ole~~
~~niin, näin ei ole, ja näin ei ole, ja näin ei ole~~
~~sen syyksi, ja näin ei ole, ja näin ei ole, ja näin ei ole~~
~~niin, näin ei ole, ja näin ei ole, ja näin ei ole~~
~~sen syyksi, ja näin ei ole, ja näin ei ole, ja näin ei ole~~
~~niin, näin ei ole, ja näin ei ole, ja näin ei ole~~
~~sen syyksi, ja näin ei ole, ja näin ei ole, ja näin ei ole~~
~~niin, näin ei ole, ja näin ei ole, ja näin ei ole~~
 tä joutuu siten kauan kuin molemmat ritapuolet eli-
 vit, ja siis välillä sirtelä ajituksen ponnaan vaaran-
 välttämiseen ja riittää sovinnolle kokonaan sen etel-
 lisen merkityksen, eikä päinvastoin, kuten te litte
 täjävainen ajittelemaan.

- Todella, todella, missä olikaan ajitukse-
 si? Mutta näin ollen jeeus pelkää vielä vaaroja
 yli kaiken ja 26:nneen saakka rehkaus ja voimaansa!
 Hän tekee loparitte seittä pulinan toiselta tavolta?

— Hän, lukelaamme nyt uudestaan 25:s säe
 luonnollisella ja yksinkertaisella tavalla. Se kuuluu:
 "Tämän nopeasti sopimaan ritapuolesi kanssa, niinkaan
 kuin vielä olet tiellä hänen haussaam, ettei ritapuo-
 lesi vetäisi sinua tuomarin eteen j.n.e." Mikä on
~~sen~~ tuon lauseen yksinkertainen loogilinen ajatus?

#toiselle sivulle

Asia on muodollisesti ratkaistavissa siten, että Matteuksen tekstistä on jäänyt pois se selittävä lause^{en}, mikä on säilynyt Luukkian evankeliumissa, XII, 58, jossa sanotaan: „Kun kulet ritapuolesi kanssa hallitusmiehen luo; niin tee matkalle minkei voit selvittääsesi hänestä, ettei hän vetaisi sinua tuomarin eteen, ja tuomari antaisi sinua oikeudenpalvelijalle, ja oikeudenpalvelija haittaisi sinut vankeinaan.“ Sitten Luukkiaanakin seuraava lause on: „Sitten Luukkiaanakin seuraava lause on: „minä sanon sinulle: seältä et pääse, ennenkuin maksoit vämeisentkin rovon.“

— Täten & odella kobo tiella kullheminen san yksinkertaisen selityksensä, mutta samalla tunteen, kuin Jeesus sittenkin uskoisi malliseen oikeuteen?

— Entä jos hän lausui sanansa puolella ironialla? Jos hän tarkoitti seuraavatapaista: „sovi kaikki minun, sillä oikeute et kuitenkaan saa. Maallinen oikeus panee sinut joka tapauksessa maksamaan.“

— Ilm, eikä niinkään. Pikemminkin sitte niin. Mutta luparille selittää pulman toisella tavalla?

— Niin, säkeillä on, kuten sanottu, mielestäni toininkin, sisäinen merkitys. Silloin tuolle lauseella „niin kauan kuin olet hänen luossaan tiellä“ eli „matkalla hallitusmiehen luo“ merkitsee, kuten äsken oletitte: „niin kauan kuin elät“ eli „niinkauan kuin vielä olet matkalla (elämän ja kuoleman) ruhtinaan luo“ (cum vadis ... ad principem). Lukkaamme nyt uudestaan j. n. e.

Eikö se ole seuraava: „Tästä nopeasti sopimaan
vitätaputesi kanssa, niinkauan kuin vielä olet tiellä
hänen kanssaan, sillä jos huolet, vetiä hän sinut
tuomariin eteen j. n. e.”? Huomaatteko?

— Huomaan. Yksinkertaiseen logikka tuon
sanoo. Mutta silloinkin Jeesuksen sanut käyvät
järjettömiksi.

vain — Aivan oikein, jos Jeesus on tarkoittanut
maallisia olosuhteita. *mutta nythän meidän juuri.*
vielä elät — on askelella siihen kaanokun kuin
sitten meillä. Se pakoittaa meitä ajattelemaan. *Sen tähden kaanokun*
man sita olisi siihen meikitup ollut paivan sel-
vä. Nyt joudumme ihmettelemään joka Jeesuksen
moraalista pelkurumusta, kuten sanoitte, — eli diplo-
maattista sarovaismuuttiaan, — tai sitten joudumme
säken, että hänen suuhunsa on pantu järjettömiä
sanoja! ja sentähden minä käänän koko hypomyk-
sen toiselle alalle. Olemme jo prehudisaineet kyl-
läsi. Käykäämme asiaan. Sanokaa minulle: on
ko ihmisellä, opetuslapsella niinkuin muilla, kristi-
tyillä niinkuin pahanalla, olemassa ^{joka} ~~font~~ elin-
tinen vitätapuoli, jonka kanssa on hyvä tehdä sovintoja
niinkauan kuin vielä elää?

— Mitä tarkoittanette? No — onhan ihmi-
nen usein riidassa ^{itsensä} ~~kaanokun~~ kanssa,
kun ei voi tai ei tahdo tai ei pida sopivana tyydyt-
tää ja noudattaa hiemojiaan ja halujiaan.

— Olisiko siis Jeesus tarkoittanut, että mi-
tä nopeasti pitäisi tyydyttää?

— Ei tietenkään. Päivätoimii. Mutta mitä
suis tarkoitatte?

— Olette oikealla tolalla, mutta eikö ihmisellä ole mitään muuta itseä, jonka kanssa hän voi olla riidassa eli ristiriidassa?

— Totta tosiaanankin: onhan hänellä parempi itsensä, omatuntonsa, jonka kanssa hyvin voi johtua ristiriitaa.

— Siinäpä se. Ihmisen omatunto useim-
voimme sanoa: hänen salistunut järkensä ja ^{hän on ilkimillinen} 57-
tamensa, on se korkeampi itse, jonka ääntä hän
ei aina kuuntele ja jonka kanssa hän siten jon-
tuu ristiriitaa. Tämä on ~~nyt~~ hänen elintärkeä
välttelynsä, ja sen kanssa on hyvä nopeasti sopia,
ja sopia juuri elämän aikana, sillä kuoleman jälkeen
jokapäiväinen persoonallinen mini eroitetaan kos-
keammasta. Voisimme sanoa: kuolemassa ihminen
kadottaa omatuntonsa, ellei hän eläissään ole teh-
nyt sitä niin omakseen, että se on tullut hänen
omaksi itseksensä. Nämä ovat metafyyppisiä
asioita, mutta tietämättömänkin ihmisen pitäisi
voida tuntea niiden totuus hengessään. Kuten ih-
minen kuolee, silloin hänen korkeampi minänsä, hänen
omatuntonsa, todella heittää hänet tuomarin eteen
ja tuomari antaa hänet oikeudenpalvelijalle ja hänet
pannaan vankeilaan — eikä hän siitä vankeilasta ja
se, ennenkuin on viimeistään laimentyöntä ja septiä
ja pahetta myöten puhdistunut.

— Te vältätte ~~se~~ kiusastulioppiin. Katoli-
lainen kirkko on siis oikeassa?

— Katolinen kirkko on säilyttänyt purga-
torio-^{dogma} ~~missään~~ paremman muiston alhaperäisistä kristi-
lisisistä opista kuin protestanttinen kirkko, sillä evan-

keliumitkin selvästi opettavat haideksesta, sheolista
 eli tuonelaista. Ja minä näen tuossa Jeesuksen lan-
 seessa vielä muutenkin. Näen rittauksen jälkeen
 syntymiseen. Mikä tavalla näet me ihmiset enin-
 miten ja useimmiten joudumme ristiriitain oman
 tunteemme kanssa? Eikö juuri suhteissamme
 toisiin ihmisiin? Olemme kylmiä ja kovia, ylpei-
 tä ja ynsiä, kadahdimme ja ~~olemme~~ ^{voimme} vahingosta,
~~teemme~~ ^{teemme} vääryyttä ja laiminlyöntimme velhol-
 lisuuksiimme, valehtelemme ja petämme, - lue-
 telkaa syntiemme koko pajois ja moninaisuus!
 Kaikki ne raskauttavat omaantuntoamme. Omantun-
 toamme vaatisi meiltä määrättyihin tekoihin, mie-
 lenmuutokseen ja parannukseen, anteeksi pyyntö-
 koihin, sovituksiin ja elämänsä ^{tapojensa} ~~muutoksen~~ uudistami-
 seen. Kaiken jätämme tekemättä. Olemme mielum-
 min riidassa omantunteemme kanssa kuin että nöyr-
 tyisimme ihmisten edessä. Mikä on seurauksena?
 Pahat tekomme ja laiminlyöntiimme kirjoitetaan
 elämän kirjaan - vastaista sovituksi verten. Missä
 tämä sovitus on tapahtuva? Samassa näkyväises-
 sä elämässä, missä on rikottu. Vanhila, johon
 meidät heitetään, on juuri tämä rousniöllinen
 elämä, ja tästä jälleensyntymisen pakoste emme
 todella kauan vapaudu, ennenkuin viimeinen vel-
 komme on maksettu. Uudestaan ja yhä uudestaan
 läytyy ihmisen syntyä maan päälle.

- Myönnän, että jälleensyntymisoppi on
 kiintoisa oppi. Ja onhan se enemmäinkin: se on va-
 laisena ja luonnollinen, jos ajattelemme elämää ~~ku-~~
~~se~~ kouluna, kasvatuslaitoksena, jossa ihminen käy
 oppimassa. Mutta mitä tarkoittatte sillä, että kaik-

hi on sovittava tässä samassa elämässä, missä on rikottu? Pitääkö hyvittää jokaista ihmistä, jota vastaan on rikottu? Emmehan kuitenkaan muista ennen eläneemme, emme tiedä, keta vastaan olemme rikkoneet — ja ketti meidän on saatava hyvityksi; — ja onko sanottu, että aina synnymme kaikki samalle kertaa jälleen?

— Sattuva huomautus. Niin orjamaistot ~~eli~~ kirjaimellisesti meidän ei tarvitsekaan ajatella tätä sovittamista. Synnymme tosiaankin jälleensa usein epämääräisesti, eri aikoina ja eri paikoissa, sillä kullakin on oma kohtalonsa, ja ainostaan jotkut meistä ovat siksi voimakkaampia ~~että~~ joko rakkauden tai vihan siteillä kiinnittoisissaan, että he kulkevat elämän koulua niin sanovhemme käsi kädessä. Heitä kohtaan voimme persoonallisesti sovittaa vanhoja rikkoisiamme ja laimeilyöntejämme ja samalla tehdä uusia velhoja, mutta yleensä otaksuen, että elämänseläki on jotakuinkin seuraava: niin paljon kärsimyksiä kuin olemme saaneet ihmiskunnassa saakaan, niin paljon iloa ja onnea täytyy meidän ihmiskunnassa luoda. Sillä on ihmiskunnan jätkeensyntymisen pakosta.

— Mikin ki sitten jää kirkonoppi Jeesuksen sovittuksesta, kun ihmisen itse on oma sovit. lapsi?

— Se jää siihen, mistä se on tullutkin: teidän tummattomien ja kokemattomien ihmisten mielikuvi-

tuhseen.

— Mutta miksi kristinusko ei opeth jälleensyntymistä?

— Tarkoitatte heikonoppia. Tähän vastaan seuraavalla historiallisella tosiseikalla: vuonna 553 keisari Justinuksen kokoonkutsuma kirkolliskokous Konstantinopolissa tuomitsi jälleensyntymisopin vauralliseksi kerettitälisyydeksi: "se, joka opetta sielun olemassaolua ennen syntymää ja siitä johtuu vaa kuumallista uskoa, että sielu palaa maan päälle, hän olkoon kirottu!" Kirkossa oli vähitellen vakiintunut usko ulkonaiseen vapautajaan, hennotajaan, sovittajaan, mutta koska kristikunnassa oli monenlaisia lahkoja (joista emäkirkkoon alustasi oli yksi) ja monenlaisia oppeja, täytyi valita sovelvan kirkon askel askelelta määritelä ja viharistaa oma maailmankatsomuksensa, omat dogmiansa ja perintätietonsa.

— Kirkon historia on tosiaankin hämmästyttävä, mutta mistä sitten moninaiset uskonkappalet ovat saaneet alkunsa? Kuka ne on keksinyt?

— Ei voi suorastaan hetään syyttää tahollisesta dogmin keksimisestä tai värentämisestä, sillä kirkolliskokoukset antoivat vain tarkemman muodon sille katsantokannalle, mikä jo oli vallalla. Tietämättömyys yksin on järjettömien ja hukunluhuristen oppien alkuperäinen luogä. Jokainen dogmi on saanut alkunsa väärinkäsittelystä totuudesta.

— Niinkö? Sii oppi Jeesuksen sovintokau

lemistakin on väärinkäsitelty totuus?

- Ehdottomasti: Evankeliumit puhuvat siksi selvästi joogasta, jonka isä rakkaudesta lähetti maailmaan ja johon uskominen on ihmisen ainoa pelustus, epistolat y.m. uuden testamentin kirjat taas siksi selvästi ristienaalitusta vapahtajasta, että samalla kun ymmärrämme kirkkondogmien voineen niiden johdosta syntyä, samalla käsitämme, että ~~uuden testamentin~~ ~~evankeliumien~~ ~~epist.~~ sanat katkevat totuuden, joka dogmeissa on väärällä ja erehdyttävällä tavalla tuotu ilmi. Meillä alkäänsä me poiketko aiieestamme. Jälleensyntymisoppi oli ensimmäisinä reosisatoin useiden kristillisten lakien tunnuksena oppi, jonka vasti valtaan päässyt lakko lopulta julisti herettäväiseksi. Tämä väri historialliseksi selvitykseksi. Vuorisaarnan ettei hien elämänymmärryksen omaksumiseksi ei ole väit. tämätonta ushoa ~~on~~ erikoisiin metafyyppisiin eli teologisiin oppeihin. Sentähden koke tämä esi- tykseni on ~~ollut~~ ^{tapattynut} ihmisen, kuten sanoin, ja voim- me taas palata Jeesuksen käskyihin.